

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ ТА ЇХ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

*А.О. Ткаченко, канд. іст. наук, доц.,
Українська академія банківської справи*

Функції усіх банківських установ спершу зводились до здійснення розрахункових операцій, руху грошей і цінностей. Згодом у Західній Європі виникли сільськогосподарські і будівельні банки. З виникненням у XVII ст. емісійних банків держава стала нормувати банківську діяльність. З розширенням застосування кредитних операцій в умовах капіталістичного розвитку з'явилися великі капіталістичні торгово-промислові підприємства. Самі банки стають їх засновниками. Значна кількість банківських установ створювалась за ініціативи урядів.

У Росії перші банківські установи створювались або для розвитку торгівлі, або були становими. У XIX ст. створюються банки, метою діяльності яких у тому числі була і активізація оборотів у промисловості. Банківські відділення з'являються і на території України. В цілому вплив кредитних установ на розвиток промисловості був незначним. До 1871 р. не було видано жодного загального банківського закону. Надалі законодавство регулює організацію довгострокового кредиту для купівлі землі дворянами і селянами. На початку XX ст. Росія вступила у імперіалістичну стадію розвитку. Однією із її ознак стало злиття банківського і промислового капіталу і створення фінансової олігархії. Розширилось коло діяльності кредитних установ новими видами операцій.

На території України діяли відділення центральних банків. Переважаючою формою товаропозичкових операцій були спеціальні рахунки ("on call"). Банки практикували і таку форму, як видача гарантійних листів фабрикам, за що отримували від 4 до 6 % річних. Приватні банки надавали перевагу і такій формі, як повне управління чи участь в управлінні підприємством, яким опікувався банк. У 1917 р. стали створюватись синдикати, засновниками яких були великі банки.

Українська Центральна Рада поставила перед Українським державним банком завдання децентралізації українських фінансів. Українська держава більш прагматичніше ставилась до діяльності банків у економічній сфері. Державний земельний банк отримав фонд землі, частину з яких мав реалізувати. В українській державі особливого розвитку набув іпотечний кредит, особливо під заставу земельної власності. Директорія УНР основну увагу звертала на стабілізацію фінансової ситуації в Україні.

Встановлення радянської влади на території України супроводжувалось ліквідацією попередніх кредитних установ. У роки непу розширення обсягів товарообігу вимагало поновлення кредитної системи. Поступово сформувалось три самостійні кредитні ринки. Кредит став важелем регулювання підприємництва. Кредитна політика на території України проводилась без урахування місцевої специфіки. Кредитна реформа 1930 р. призвела до ліквідації комерційного кредиту чим було покінчено з ринковими методами у банківсько-кредитній системі.